

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

In Genesis Enarratio

Chyträus, David

Vitebergæ

VD16 C 2625

Capvt XVIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36126

Circumcisio instituta est,

Anno Mundi	2047.
A Diluio	391.
Ætatis Abrahæ	99.
Ætatis Hismaël	13.
Post mortem Nohæ	41.

C A P V T XVIII.

LOCI PRÆCIPVI.

- I. *De Hospitalitate seu Beneficentia & liberalitate.*
- II. *Testimonium de Mysterio Trinitatis.*
- III. *Allegoria trium Satorum Erimæ, proposita à CHRISTO STO Matth. 13.*
- IIII. *Repetitio promissionis de Tempore, continens doctrinam de Ecclesia, Quid sit, & quomodo colligatur & propagetur.*

V. Man

- V. Materfamilias sit ^{οικεσπος}, mane-
at in Tabernaculo, curet rem
familiarem, non vagetur, non
foris sapiat, sed sit Venus
stans in testitudine, sicut Sa-
ra manet in Tabernaculo.
- VI. Reuerentia & obedientia vxor-
um erga maritos exemplum
præbet Sara, quæ ut 1. Pet. 3.
dicitur, Obediuit Abrahamæ,
Domnum illum appellans.
- VII. Testimonium quod Deus non
sit alligatus causis secundis,
est, quod Saram anum & ef-
fætam & sterilem reddit fœ-
cundam.
- VIII. Repetitio promissionis de Chri-
sto Semine Abrahamæ, in quo
omnes gentes Terræ benedi-
cendæ sunt.

Z 3 Quem

IX. *Quemadmodum* πὸς ἅσπασιν καὶ ἑκάστη
 πᾶσα πόλις καὶ ἄνθρωπος ἑπιπέσει
Sic uicissim propter paucorum pietatem saepe totis civitatibus & gentibus poenitentiae mittuntur.

X. *De paucitate uera Ecclesiae.*

I.

DE HOSPITALITATE.

In Epistola ad Ebraeos cap. 13. de hoc Abrahamo exemplo dicitur: Hospitalitatis ne sitis immemores. Per hanc enim quidam inscientes hospitio exceperunt Angelos. Est autem Hospitalitas species beneficentiae, quae peregrinos ope nostra indigentes, & praecipue exulantes propter studium uerae religionis, amanter excipit, & omnibus officiis hospitalibus propter Deum iuuat.

Huius uirtutis perfectissimum exemplum loco in sanctissimo Patriarcha Abrahamo proponitur, uidet peregrinos, ijs, quanquam ignoti sumus, omen occurrit, & omnia sua officia humiliter & amanter desert &c.

Itaq; etiam amplissimo premio hæc ipsius uirtus compensatur. Nam ipsum Filium Dei una cum Angelis hospitio excipit, & promissione hæreditatis et cæterorum bonorum adfluentia cumulatur.

Addantur autem ad hunc locum cætera dicta & exempla, quæ de hospitalitate præcipiunt. Matth. 10. Qui dederit potum aquæ, uni ex minimis, in nomine meo, non perdet mercedem suam. Matth. 25. Hospes eram, & excepistis me. 3. Reg. 19. Vidua Sareptana. 4. Reg. 4. Hospita Elisei.

Grauisimè hanc uirtutem etiam Ehnici celebrarunt, & coluerunt, ut hæ sententiæ ostendunt.

οδ.ξ. Ξεῖ' οὐ μοι θέμις ἐστ' οὐδ' εἰ κακίωρ σέθεν
 ἔλθοι
 ξένον ἀλιμῆσαι, πρὸς γὰρ Διὸς εἰσὶν ἅπαντα
 περ
 ξένοι τε πτωχοῖτε, δόσις ὀλίγητε φίλητε.
 γιγνετὴ ἡ μετέρη.

οδ.ιι. Ζεὺς ἐπιζυμῆτων ἱκετάωρτε ξένωρτε
 ξείνοισ' ὄξ ξείνοισ' ἄμ' αἰδοῖσ' ὀπκῆαι.

Euripides in Alceste.

Οὐ γὰρ σκυδρωτῆρ τῶς ξένοισ' εἰς πρόσωδ' ὅλον
 εἶναι δέχεσθ' εἰς ἐν προσηγόρω φρενί.
 ἴεν, ξένοισ' ἐπὶ τῶν τῶν ἴσων τε νῆη πτε.

Z 4 DE

II.

DE TRINITATE.

Etsi erudita & pia est cogitatio quorundam patrum, qui apparitionem trium Virorū, factam Abrahæ, ad Articulum Trinitatis accommodant, tamen melius est, doctrinam de tribus Personis Divinitatis ex alijs illustrioribus testimonijs sumere. Nam hec Allegoriæ ad confirmandas mentes & Aduersarios conuincendos parum aut nihil ualent, etsi in docendo & illustrando grata sunt. Vt enim Abraham tres distinctas personas coram intuetur, & tamen in oratione sua singularem numerum usurpat, sic firmè statuendum est unam esse essentiam æterni Patris, FILII, & SPIRITVS SANCTI, distinctam tribus personis.

III.

ALLEGORIA TRIVM
Satorum.

Satum Mensuræ nomen est, continens 24. Serrarios, seu sex cantharos Rostochianos. Drey Stübchen.

Tria Sata efficiunt Mensuram Ephæ respondentem nostræ mensuræ, cui à Scapha nomen est.

Ebræi capacitatem ouorum mensuras distinguunt

ita ut Satum contineat 144. oua. Ephi seu tria Sata complectantur 432. oua.

Tantum farinae albae triticeae miscet Sara, & coquit panes ἐϋκρυβίασ seu subcimericios, qui inclusi testis & tecti cineribus inter carbones pinsebantur.

Videtur autem ex hac narratione à Christo sumpta esse imago Matth. 13. Simile est Regnum coelorum fermento, quod Mulier miscet tribus satis farinae ut tota massa fermentetur.

Fermentum inflans, rarefaciens & attenuans panem, significat doctrinam Euangelij, quae est panis uita, alens ueram Dei agnitionem, fidem, iusticiam, & uitam aeternam, & inflans corda ueris motibus, uera dilectione Dei & similibus.

Tria Sata significant tres praecipuas partes Hominis, Mentem, Voluntatem, & Cor, quae commixta doctrina Euangelij renouantur, & noua agnitione & Dilectione Dei, ac uita aeterna donantur.

Fit autem haec renouatio, cum Fermentum commiscetur Satis, hoc est, cum doctrina Euangelij studiosè legitur, auditur, cogitatur, & in quotidiana inuocatione, in laboribus uocationis, in erumnis & doloribus ad usum transfertur.

De hac Allegoria extat elegantissima Oratio Philippi, de Tribus satis farinae in tertio Tomo Declarationum.

Z s REPE=

REPETITIO PROMISSI-
 ONIS DE ISAAC, & DOCTRINA
 DE PROPAGATIONE EC-
 CLESIAE.

Paulus Rom. 9. disputans, Quæ sit uera Ecclesia
 Dei, citat ex hoc capite promissionem factam Abra-
 hæ, de filio Isaac, inquit, Non omnes qui sunt pro-
 men Abraham, sunt etiam filij, sed in Isaac uocaberis
 tibi Semen, hoc est, non filij carnis sunt
 Dei, sed filij promissionis computantur in
 men, Promissionis enim est sermo ille, Reuertat
 te tempore isto, & erit Saræ filius.

Ex his Pauli uerbis discamus ueram Ecclesiam
 Dei constitui & propagari, non carnali genera-
 tione, non Lege, non politia Moysi, non meritis huma-
 nis, non prærogatiua generis, uel successionis, sed
 sola uoce promissionis traditæ Abraham, quæ datur
 per misericordiam propter Filium credentes res-
 pit, ut Iohan. 1. Qui non ex sanguinibus, nec ex uo-
 luntate carnis, nec ex uoluntate uiri, sed ex DEO
 nati sunt.

Et hoc loco Isaac Ismaëli præfertur, ut sciatur
 non generis prærogatiua, sed electione diuina, uocato-
 tione, & uoce promissionis Ecclesiam constitui.

Estq; uera Dei Ecclesia, quæ credit promissioni de Christo, & sanctificatur per Spiritum sanctum, ut fiat hæres uitæ æternæ, habens duas externas notas, uidelicet, purum uerbum Dei, & legitimum Sacramentorum usum.

VII.
REFUTATIO
fati Stoici.

Omnia miracula contra usitatum nature ordinem à Deo facta, testantur Deum liberrima uoluntate, & condidisse initio hanc totam rerum naturam, & nunc conseruare, ita ut eam uel impedire possit, uel moderari, uel mutare, uel tollere, ut dicitur:

Non est Deus numen parcarum carcere uinctum,

Quale putabatur Stoicus esse Deus.

Ipse potest Solis currus inhibere uolantes,

Ipse uelut scopulos flumina stare iubet.

Sic hoc in loco Saram anum effectam & sterilem reddit fecundam. Sic Elizabeth Luc. 1. Annam 1. Reg. 1.

Stoici Fatum definiunt esse connexionem Dei cum secundis causis talem, ut Deus non aliter agere possit, quam secundæ causæ cient.

Refutan-

Refutantur autem perspicuè.

- I. Testimonijs uerbi diuini. Psalm. 114. Dominus noster in cælo omnia quæcunq; uoluit fecit. Item Ephes. 3. Deo qui potest super omnia, & exaltat lenter opem ferre supra quam petimus aut intellegimus. Item, Adiuuit pauperem, cui non erat adiutor.
- II. Miraculis, ut resurrectione mortuorum, compresso cursu Solis, fecundatione effætarum.
- III. Exemplis Adæ & Eue, Dauidis, Danielis, & remie, qui deserti ab omnibus causis secundis tamen adiuti sunt.
- IIII. Libertate uoluntatis humane, quæ est imago libertatis in Deo.

I X. Locus.

L A T E P A T E N T
præmia & pœna.

Verissimus est Hesiodi uersiculus.

Sæpe mali malè facta uiri populus luit omnis,
πολλὰκι γὰρ ξύμπασα πόλις κακῶν ἀνθρώπων
παυρῆ. Et inter causas cur præstanda sit disciplina
hæc quoq; recitatur, ut pœnæ uitentur, & publica
tranquillitas conseruetur. Certissimum enim est
tissimè uagari pœnas scelerum, præsertim cum
Magistratibus negliguntur, ut historia trahit
Beniamin

Beniamin, & alia exempla innumerabilia ostendūt.
Sed multò latius pietatis & rectè factorum premia
patent, ut in primo Præcepto dicitur: Faciens mise-
ricordiam in millia, his, qui diligunt me. Et hoc loco
Dominus Sodomis parsurus erat, Si decem pij inter
eos inuenti fuissent.

Prædictio autem pœnarum Sodomæ testatur,
Non casu, sed certo Dei consilio & deliberatione
pœnas infligi.

X. Locus.

DE PAUCITATE
veræ Ecclesiæ.

Semper maxima pars generis humani uiuit in
Epicuræo contemptu Dei & Euangelion de Filio
Dei superbè aspernatur. Ideo sæpè præmonet Deus
pios, ne paucitate Ecclesiæ offensi existiment nullam
partem generis humani peculiariter Deo curæ esse,
ut Esai. 1. Nisi Dominus reliquisset nobis Semen, quasi
Sodoma fuissemus.

Esai. 65. Quomodo si inueniatur granum in bo-
tro.

Luc. 12. Noli timere pusille grex.

Luc. 18. Filius hominis cum uenerit, num inueniet
fidem in terra?

Math. 13. Quarta pars seminis cadit in terram
bonam.

Huc

Huc & Exempla pertinent, Diluuij, in quo ob
homines tantum seruantur, & hoc loco Sodomorum
in quibus uix decem inueniuntur, & Christi tempore
Ecclesia Dei erat exiguus cœtus Zacharia, &
meonis, Annæ, Elizabet, Mariæ Ioseph &c.

His dictis & exemplis, nos nunc quoq; intuent
in maximam multitudinem generis humani, cele-
stem Idola, & paucitatem ac distractionem eorum,
qui uocantur Ecclesia Dei, consolemur & comp-
memus.

CAPVT XIX.

LOCI PRÆCIPVI.

- I. *Conflagratio Sodomorum est
exemplum horrende iræ Dei
aduersus peccatum, & imago
extremi Iudicij, in quo eter-
ternas pœnas impij abijcitur.*
- II. *Liberatio Loth est exemplum
diuinæ conseruationis re-
quæ*